

13. *Statistical Database of Hungarian Central Statistical Office.* – [Cited 2009, 25 April]. - Available from: <http://www.portal.ksh.hu> 14. UN – United Nations Common Database (UNCDB). – 2009. – [Cited 2009, 25 November]. - Available from: <http://www.unstats.un.org>. 15. IMF – World Economic and Financial Surveys. *World Economic Outlook Database.* – 2009. – [Cited 2009, 20 November]. Available from: <http://www.imf.org>. 16. *Statistical Database of Hungarian Central Statistical Office.* – [Cited 2009, 25 April]. - Available from: <http://www.portal.ksh.hu> 17. *Statistical Yearbook of the Slovak Republic 2000–2007.* - Statistical Office of the Slovak Republic - Veda, Publishing House of the Slovak Academy of Sciences: 2007 – 686 P. 18. *Hungarian National Bank Database.* – 2009. – [Cited 2009, 3 May]. – Available from: <http://www.mnb.hu> 19. *National Bank of Slovak Republic Database.* – 2009. – [Cited 2009, 2 May]. – Available from: <http://www.nbs.sk> 20. Статистичний збірник “Промисловість України у 2001–2005 роках” – Державний комітет статистики України. – К., 2006. 21. *Mały Rocznik Statystyczny 2007.* – Główny Urząd Statystyczny. – Warszawa, 2008 – St. 446–458.

УДК 330.1 (075.8)

Г.Л. Вербицька

Національний університет “Львівська політехніка”

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Вербицька Г.Л., 2010

Розглянуто становлення та розвиток економічних теорій, розроблених зарубіжними ученими, визначено внесок вітчизняних науковців у формування теорій національної економіки, обґрунтовано існування системного зв'язку між поглядами відомих українських і зарубіжних економістів минулого і теперішнього на сутність національної економіки та формування економічної політики держави.

In the article, becoming and development of economic theories of developed is considered by foreign scientists, certainly payment of domestic research workers in forming of theories of national economy, grounded existence of system connection between the looks of the known Ukrainian and foreign economists past and present on essence of national economy and forming of economic policy of the state.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Кожна незалежна держава зацікавлена в розвитку та процвітанні своєї національної економіки. Оскільки національна економіка будь-якої країни становилася упродовж багатьох історичних етапів, то для формування ефективної економічної політики держави просто необхідне глибоке розуміння суті теперішніх економічних теорій. Сучасні теорії національної економіки часто успадковують теорії минулого, порівняльне дослідження яких дає змогу не тільки зрозуміти історію виникнення й розвитку економічних категорій, але й визначити вчорашні проблеми, нині вже вирішені, вчорашні промахи, сьогодні вже виправлені, застерегти від помилок.

Вищевикладене зумовлює актуальність проблеми аналізу еволюції економічних теорій національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Економічна теорія СРСР формувалася у межах офіційної ідеології і не враховувала кращі здобутки світової економічної культури. Західна економічна думка трактувалася здебільшого в

негативному аспекті і оголошувалась згідно з марксистською формулою вульгарною, тобто ненауковою. Тільки останнім часом усвідомлюється необхідність у ретельному дослідженні еволюції економічних теорій національної економіки для моделювання перспектив розвитку вітчизняної національної економіки.

Певні дослідження становлення та розвитку економічних учень зустрічаються в працях багатьох авторів, зокрема В.В. Буряковського [1], В.М. Гейця [2], Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак [3], С.А. Єрохіна [4], Б.Ф. Заблоцького [5], С.М. Злупка [6–7], П.В. Проскуріна [16] та ін. В усіх цих працях детально описуються концепції і доктрини національної економіки, розроблені представниками різних шкіл. Тому сьогодні є актуальним визначення системного зв'язку між поглядами відомих українських і зарубіжних економістів минулого і теперішнього на сутність національної економіки.

Цілі статті. Дослідження теоретичних основ та прикладних проблем еволюції економічних теорій національної економіки зумовлює постановку таких цілей:

- розглянути становлення та розвиток економічних теорій, розроблених зарубіжними ученими;
- визначити внесок вітчизняних науковців у формування теорій національної економіки;
- обґрунтувати існування системного зв'язку між поглядами відомих українських і зарубіжних економістів минулого і теперішнього на сутність національної економіки та формування економічної політики держави.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Формування економічних теорій національних економік розпочалося ще в часи Стародавнього Світу. Розвиток писемності в Стародавньому Шумері призвів до утворення особливого прошарку “жреців-бізнесменів”, які були пов'язані з торговими операціями. У Вавилоні цар Хаммурапі видав Кодекс законів управління державою для регулювання суспільних відносин між різними соціальними групами населення, який пояснював сутність економічних відносин між людьми. В Індії існувало учення “Архашастра”, яке визначало шляхи формування багатства держави. У Китаї учений Конфуцій займався проблемою справедливого розподілу багатства між членами суспільства. Грецькі учені Арістотель і Платон вивчали процеси та причини поділу праці у суспільстві, займалися питаннями управління суспільством. Більше того, Арістотель зробив першу спробу дати науковий аналіз капіталу. Саме він увів поняття “хремастика”, яке походить від слова “хрема” й означає “майно”, “володіння”. Згадки про формування господарських процесів у суспільстві можна зустріти і у Біблії, зокрема у притчах про сон єгипетського фараона, про таланти тощо.

Однак найбільшого розвитку економічні теорії національної економіки набули з зародженням товарно-грошових відносин, конкуренції учасників господарського процесу, які привели до початку промислових революцій на основі суспільного поділу праці, глибокої її спеціалізації та кооперації. Товарне виробництво стало основою виникнення і розвитку капіталістичної системи господарювання, характерними ознаками якої є всезагальність товарно-грошових ринкових відносин та приватна власність на засоби виробництва. У цей період завдання будь-якої держави полягало у використанні усіх можливих економічних механізмів щодо регулювання курсу національної економіки з метою забезпечення її могутності і процвітання. Почали з'являтися теорії, які обґрунтовували можливості добробуту національної економіки окремої країни на основі грошового обігу і міжнародної торгівлі.

Однією з перших системних теорій національної економіки можна вважати меркантилістську, яка виникла в Англії і існувала протягом XVII–XVIII ст. Меркантилісти розглядали світ у статиці, а багатства народів – як фіксоване явище у кожен момент. На їхню думку, тільки завдяки запасам золота і срібла країна може досягти благополуччя. У разі, якщо країна не має родовищ дорогоцінних металів, їх можна одержати за допомогою зовнішньої торгівлі, а тому держава

повинна стимулювати експорт і обмежувати імпорт, перепродувати товари одних країн в інші, унеможливити вивезення сировини. Саме представники цієї теорії заклали основний категоріальний апарат, вперше описали платіжний баланс, започаткували політичну економію.

В Україні активно розвивав ідею меркантилізму гетьман Богдан Хмельницький, який розбудовував економічні зв'язки з іншими країнами наданням різних податкових привілеїв і пільг місцевим купцям, встановленням митних перешкод для імпортованих товарів, заохоченням вивезення товарів над їх ввезенням.

Теорію меркантилізму піддали гострій критиці представники класичної політичної економії (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.). Розрізняють французьку (фізіократизм) та англійську класичну політичну економію.

Найяскравішими представниками англійської політичної економії є Д. Х'юм, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, А. Маршалл.

Д. Х'юм довів, що резерви банківських металів країни визначаються обсягом її економіки та її потребою у грошах як засобах платежу. Згідно з теорією Х'юма, держава не повинна втручатися у міжнародну торгівлю, більше того зменшення бар'єрів на імпортовані товари призведе до зростання національної економіки.

Наступником Д. Х'юма був А. Сміт. Він піддав критиці меркантилізм. На його думку, багатство нації залежить не стільки від накопичення нею золота і срібла, скільки від можливостей економіки продукувати кінцеві товари і послуги. Сміт вважав, що для ефективного розвитку національної економіки вигідним є не тільки експорт, але й імпорт, адже країни повинні спеціалізуватися на виробництві тих товарів, у виробництві яких вони мають абсолютні переваги, і торгувати ними в обмін на товари, абсолютною перевагою у виробництві яких є інші країни.

Розвинув теорію А. Сміта Д. Рікардо. Його робота “Початок політичної економії й оподаткування” обґрунтовує учення Сміта, яке говорить, що вартість товару пов'язана з обсягом праці, необхідної для його виготовлення. Окрім того, він сформулював закон порівняльних переваг, згідно з яким підставою для виникнення і розвитку міжнародної торгівлі може слугувати винятково різниця в абсолютних витратах виробництва цих товарів, незалежно від абсолютної величини цих витрат. Теорія порівняльних переваг має неабияке значення в економічній науці, оскільки саме у ній вперше описано баланс сукупного попиту і пропозиції; обґрунтовано існування виграшу від міжнародної торгівлі для усіх країн, що беруть в ній участь; доведено вигідність спеціалізації країн на виробництві певних товарів, доки альтернативні витрати менші за відносні ціни.

Вагомий внесок в економічну науку вніс Дж. С. Мілль, який розвинув теорію Д. Рікардо. У своїй праці “Про закони обміну між країнами” він вивів закон інтернаціональної вартості, згідно з яким ціна обміну встановлюється за законом попиту та пропозиції на такому рівні, за якого обсяг експорту кожної країни дає їй змогу сплатити за обсяг її імпорту. Виграють ті країни, товари яких користуються найбільшим попитом за кордоном і у яких найменший попит на іноземні товари.

У своїй праці “Принципи політичної економії” Дж. Ст. Мілль проаналізував вплив економічного прогресу на розвиток виробництва і розподіл. Він вважав, що економічний прогрес неможливий без інвестицій в капітал. Неінвестований капітал не принесе додаткового прибутку, а отже, стримує розвиток економічного прогресу та не дає можливості створити додаткову кількість робочих місць.

Англійський учений-економіст А. Маршалл є засновником кембріджської школи в політичній економії. В своїй роботі “Принципи політичної економії” А. Маршалл спробував пояснити ціну товару на основі “граничної корисності”, згідно з якою цінність товарів виводиться із суб'єктивної оцінки їх корисності і рідкості. На його думку, теорія граничної корисності і трудова теорія вартості є окремими ланками загальної теорії вартості. Тому для того, щоб визначити вартість, необхідно використовувати обидва підходи, тобто у процесі взаємодії розглядати корисність і витрати як рівноправні сили.

Найяскравішими представниками фізіократизму є Ж.Б. Сей та Ф. Кене. На думку Сея, провідні позиції в національній економіці повинна посідати промисловість. Він розглядає процес виробництва і розробляє теорію трьох чинників виробництва, проводить аналізування розподілу і

споживання суспільного продукту. Сей виділив три основні чинники виробництва: капітал, землю і працю. Він не вважав, що при капіталізмі існує несправедливий розподіл доходів, оскільки капітал (засоби виробництва) приносить прибуток капіталісту, земля приносить землевласнику ренту, а праця найманому робітникові – платню. Вагомим внеском у теорію національної економіки є запропонована ним концепція ринків, згідно з якою він спростовує можливість настання кризи надвиробництва, оскільки, згідно з його теорією, одні товари обмінюються на інші, а тому пропозиція одних зумовлює попит в інших.

Інший відомий фізіократ Ф. Кене вперше розробив “Економічну таблицю”, яка становила спробу кількісного макроекономічного аналізу натуральних та вартісних потоків матеріальних цінностей у національному господарстві країни. Откільки Ф. Кене вважав, що основним джерелом збагачення нації є земельні ресурси та землеробська праця, то проаналізований ним процес простого відтворення складався з трьох секторів національної економіки, а саме: землеробів, землевласників і тих, хто не зайнятий у сільському господарстві.

В Україні послідовником Ф. Кене був В. Каразин, який в своїх дослідженнях поставив основний акцент на необхідність реформ у сільському господарстві, завдяки яким можна буде подолати економічну відсталість українських земель.

У середині XIX ст. революційний переворот у науці здійснив марксизм. К. Маркс написав свою фундаментальну працю “Капітал” в чотирьох томах, в якій чітко розмежував чинники виробництва та джерела вартості, зокрема додаткової вартості. Єдиним джерелом вартості він вважав працю, а засоби виробництва, у тому числі землю, речовими чинниками, але лише споживчої вартості, а не вартості загалом. Під час аналізування національних економічних систем К. Маркс та його послідовники прагнули довести необхідність формування соціалістичної держави, виступали проти приватної власності, шлях демократизації суспільства вбачали в диктатурі пролетаріату.

Соціалістичні учення під впливом ідей К. Маркса на теренах України пропагували М. Зібер, І. Франко, Ю. Бачинський.

У XIX ст. в Німеччині сформувалася історична школа, основними представниками якої були Г. Шмоллер, В. Зомбарт, М. Вебер, Ф. Ліст, В. Ойкен та ін. Учені цієї школи досліджували такі проблеми, як пошук генетичних підходів до комплексного пояснення економічних структур та механізмів функціонування національної господарської системи, економічні інтереси і стимули, що поєднують у складну систему взаємовідносин суб’єктів національної економіки, а також спонукають їх до зовнішніх економічних відносин, плінність та динамічність у розвитку різних економічних систем, причини змін у господарській діяльності та її мотивах, доцільність державного та громадського втручання в економічні процеси і явища, роль особистості у розвитку економіки країни. Під час вивчення цих питань основним методом дослідження був історичний, використання якого давало змогу розглянути різні елементи цивілізаційного процесу, враховуючи вплив соціальних, історичних, культурних та правових аспектів.

Вирішальний внесок у руйнування застарілого стереотипу економічного світогляду зробив у 30-ті рр. XX ст. англійський економіст Дж. Кейнс. Кейнсіанство вважається основоположним ученням про національну економіку. Він започаткував сучасний макроекономікс у своїй праці “Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей”. У цій книзі він дослідив національне господарство загалом, обґрунтував потребу в державному регулюванні національної економіки і визначив конкретні напрями втручання держави у господарське життя, що охоплюють грошовий обіг і грошову політику, нагромадження капіталу та інвестування, реалізацію вироблених товарів. Він оперував переважно такими категоріями, як національний дохід, сукупні інвестиції, сукупна кількість грошей в обігу, споживання і заощадження, зайнятість відсоток тощо.

Протистояв кейнсіанству монетаризм, яскравим представником якого вважають М. Фрідмана. Основні праці ученого присвячені теорії та практиці грошового обігу. Він розробив монетарну теорію національного доходу і новий варіант кількісної теорії грошей. Монетаристи відкидають жорсткі методи кейнсіанства з регулювання світової економіки. Вони обстоюють ліберальні методи управління, передусім за допомогою фінансово-кредитних, цінових, грошових та антиінфляційних прийомів.

Після закінчення Другої світової війни з'явилася теорія неолібералізму, яка пропагувала принцип економічної свободи та невтручання держави у розвиток національного господарства. Представники цієї теорії, зокрема такі, як Л. фон Мізеса, Ф. Гайєк, Дж. Мід, В. Репке, Л. Ергард, В. Еукен, Ш. Алле, основне своє завдання вбачали у розробленні такої концепції, яка б забезпечила зростання добробуту населення та соціальну справедливість за допомогою перерозподілу національного доходу.

У 1950–1960 рр. у розвиток національної економіки вагомий внесок здійснили учені такого напрямку, як неокласичний синтез. Зокрема, шведські учені Е. Хекшер і Б. Олін розробили теорію співвідношення чинників виробництва, згідно з якою пояснювалися порівняльні переваги, які має та чи інша країна щодо певних продуктів, рівень забезпеченості чинниками виробництва, що спричиняє різницю у відносних цінах. Учені запропонували широке пояснення міжнародної спеціалізації, розглянули міжнародний поділ праці не лише у групі промислово розвинених країн, а й між розвиненими та слабкорозвиненими країнами. Модифікував цю теорію П. Самуельсон, який запропонував теорему вирівнювання цін на чинники виробництва. Проте найбільшу популярність П. Самуельсону приніс підручник “Економіка”, який вперше вийшов з друку у 1948 р. У цій праці він провів розширений аналіз сукупного попиту і сукупної пропозиції як основних чинників, що визначають рух цін і виробництва; охарактеризував структуру фінансових інститутів і методи регулювання, які вони застосовують, розглянув циклічний і структурний бюджети, джерела збільшення урядової заборгованості, наслідки дефіциту державного бюджету і державного боргу, узагальнив досвід використання державою різноманітних економічних важелів для вирішення актуальних економічних і соціальних проблем. П. Самуельсон виступав проти державного втручання у механізм попиту і пропозиції з метою перерозподілу доходів. На його думку, найефективнішим механізмом перерозподілу доходів є податкова система, яка дає змогу не втручатися у функціонування конкурентних ринків. Адже здійснюючи вплив на ціни, держава може дисбалансувати обсяг попиту і пропозиції, в результаті чого великою є ймовірність появи чорних ринків.

Ученню Д. Рікардо про міжнародний обмін товарами протиставляється теорія міжнародного руху капіталу, серед авторів якої були такі вчені, як Р. Кевіс, А. Юасей, Р. Кенен, Г. Харберлер, Г. Джонсон, Дж. Хікс, Г. Мейє. Згідно з цією теорією для економічного розвитку країн необхідний допуск закордонних компаній і держав у національній економіці цих країн. Без залучення іноземного капіталу у національну економіку будь-якої країни, що розвивається, неможливо мобілізувати необхідну кількість внутрішнього капіталу для вирішення економічних проблем, які, своєю чергою, впливають на соціально-політичний стан.

Доволі цікавою є теорія добробуту, розроблена А. Пігу. Визначаючи максимум добробуту на основі міжособистісних порівнянь, він застосував як індикатор добробуту розмір національного доходу. Основою пропозицій А. Пігу стала ідея досягнення максимуму суми, доступної усім індивідуумам, – ситуація, коли не можна покращити життєві умови одних людей за рахунок погіршення життєвих умов інших, що відповідає максимуму суспільного добробуту, якщо цей результат відповідає розподільній етиці суспільства.

Пошуку нових шляхів вирішення проблеми міжнародного поділу праці присвячена теорія життєвого циклу продукту, авторами якої є М. Позер, Г. Хауфбаур, Л. Уелс та ін. Уперше ця теорія була системно викладена у праці Р. Вернона “Міжнародні інвестиції і міжнародна торгівля у світі циклу життя продукту”. Згідно з цією теорією будь-який продукт проходить через чотири фази життєвого циклу. У зв'язку з цим Вернон припустив, що ефективний розвиток національної економіки неможливий без технологічного розвитку, який необхідний для розроблення нового продукту. Прихильники теорії виступають за експорт капіталу, міжнародне передавання технологій, розширення діяльності транснаціональних корпорацій.

Значного поширення набула теорія зовнішньоекономічного мультиплікатора, згідно з якою на динаміку зростання національного доходу, рівень зайнятості, споживання, інвестиційну активність впливає зовнішня торгівля, насамперед експорт. Цей вплив можна визначити за допомогою мультиплікатора. Спочатку експортні замовлення безпосередньо збільшують випуск продукції, а

отже, і заробітну плату в галузях, що виконують ці замовлення, згодом приведуть до зміни вторинних споживацьких витрат, а отже, і до взаємного впливу країн на економічне зростання у кожній з них.

Згідно з теорією конкурентних переваг М. Портера, країна досягає міжнародного успіху у тій чи іншій галузі завдяки взаємодії конкурентних переваг у чотирьох національних детермінантах: факторних умовах; умовах попиту; споріднених та обслуговувальних галузях; стратегії фірми, її структурі та конкуренції, з'єднаних у динамічну систему, так званий “ромб”.

Соціальні аспекти національної економіки намагалися врахувати учені, які заснували критичний напрям досліджень міжнародного поділу праці. Цей напрям пов'язують з іменами таких науковців, як: Р. Пребиш, Г. Зінгер, Т. Балог, Г. Мюрдаль, Ф. Перру, С. Фрдато, У.А. Льюїс, А. Хіршман. Представники цього напрямку викривали цілеспрямований характер формування асиметричної економіки у відсталих країнах, намагалися збагнути механізм експлуатації у системі міжнародного поділу праці. На їхню думку, товари, які експортуються до країн, що розвиваються, спричиняють “демонстраційний ефект”, тобто нав'язують іноземний спосіб життя.

Теорія інститутів з'явилася у другій половині ХХ ст. Згідно з нею теорії вивчення проблем розвитку національної економіки є неможливими без врахування таких інститутів, як ринок, держава, корпорація, профспілки, досягнення соціології, політології, психології, окремо взяті національні господарські системи.

Починаючи з 1970-х рр. і до сьогоднішнього часу, через швидкі темпи індустріалізації, демографічний вибух, низький рівень впровадження ресурсо- та енергоощадних, екологічно чистих технологій, зростання мегаполісів, виснаження невідновлюваних ресурсів, непродуманого ставлення людини до природи людство почало задумуватися над низкою глобальних проблем, від вирішення яких залежить існування цивілізації на землі. У зв'язку з цим у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. формується теорія екологічно збалансованої національної економіки, основне завдання якої полягає у пошуку можливих шляхів збереження та поетапного відтворення цілісності довкілля, створення екологічно збалансованої національної економіки, в якій між людиною, господарством та природою зберігатиметься паритетність відносин.

Неможливо не відзначити внесок українських учених у розвиток теорій національної економіки. Зокрема М. Туган-Барановський у своїй праці “Принципи політичної економії” розглянув відмінності та взаємозв'язок між одноосібним та народним господарством, найголовніші складові системи народного господарства, такі як виробництво, обмін та розподіл, та створив цілісну систему національної економіки. Його спадщина пронизана духом інституціоналізму, інвестиційності й інноваційності. До наукових новаторств М.І. Туган-Барановського, що збагатили світову економічну науку і практику, належать його теорія криз і вибудована на її основі теорія економічної кон'юнктури, у якій чільне місце посідає інвестологія. Спираючись на власну теорію промислових циклів, Туган-Барановський пов'язував із ними зміни цінності грошей. Учений довів корисність іноземних позик, якщо вони спрямовувалися у сферу виробництва, на підприємства, які потребують модернізації. Кредитів і позик, що призначаються для покриття дефіциту платіжного балансу, він не виправдовував.

Учені київської школи М. Бунге та Д. Піхно були представниками маржиналістського підходу, згідно з яким суспільне виробництво розглядалося як арифметична сума окремих індивідуальних господарств. Тому основний акцент в їхніх дослідженнях робився на аналізуванні поведінки окремих господарств.

О. Миклашевський під предметом політичної економії розумів господарське життя.

В. Левитський наголошував, що без здобутків окремих економічних шкіл не було б сучасних знань про політичну економію.

М. Балудянський був послідовником А. Сміта і вважав, що розподіл праці має великий вплив на вдосконалення виробничих сил.

І. Вернадський провів класифікацію потреб, об'єднавши їх у три великі групи – індивідуальні, регіональні та національні, виступав за ліквідацію кріпосного права в Росії та індустріалізацію, відстоював принцип економічного лібералізму.

Є. Слуцький запровадив системний аналіз для дослідження національної економіки та її компонент, математично обґрунтував ефекти доходу та заміщення, використав математичний апарат під час розгляду теорії збалансованого бюджету споживача.

Проголошення незалежності України у 1991 р. та її перехід від командно-адміністративної до ринкової економіки зумовили потребу у розробленні теорій ринкової трансформації національної економіки. Слід відзначити ґрунтовні дослідження вітчизняних учених: О. Алімова (пріоритети промислового потенціалу), Р. Бесчасного (наукомісткість національної економіки), В. Геєця (прогнозування макроекономічної динаміки), В. Голікова (реформування управлінських структур), С. Єрохіна (структурна трансформація національної економіки), Б. Кваснюка (оптимізація нагромаджень у відтворювальному процесі), І. Лукінова (стратегія економічних трансформацій), С. Злупко (дослідження економіки України), А. Чухно (теорія перехідної економіки), О. Якубовського (галузеві аспекти структурної перебудови), які, спираючись на здобутки різноманітних економічних шкіл, досліджували перехідну українську економіку і обґрунтували необхідність переходу України до інвестиційно-інноваційної моделі національної економіки, з огляду на теорію інститутів, адже національна економіка не може розглядатися без врахування впливу на неї політики, громадських установ, права, релігії, освіти, науково-технічного прогресу, менталітету нації, ідейних переконань, характерних для певної епохи.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Перехід України до ринкової економіки змусив вітчизняних урядовців зробити складний вибір щодо подальшого розвитку, засобів та інструментів реформування суспільного виробництва. Однак здійснити дієві реформи неможливо без історико-економічних досліджень, адже економічні ідеї минулого можуть бути не лише підвалинами теорії, а й застереженням від сучасних помилок. Актуальність такого історичного підходу стає все очевиднішою у світлі тих помилок і прорахунків, що були допущені за роки незалежності України. Серед багатьох причин необхідно згадати й недостатню обізнаність з місцевими умовами реалізації реформ. Адже надзвичайно важливим було б з'ясувати, як виникли ці умови, в якому напрямку йшов їх розвиток, на якому етапі слід шукати корені сучасної економічної ситуації.

Отже, під час моделювання української економічної перспективи просто неможливо обійтися без аналізування економічних процесів, пов'язаних з певними змінами інституціональної структури, що відбувалися у різні епохи.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є розроблення наукового підходу до регулювання вітчизняної національної економіки.

1. Буряковський В.В. *Національна економіка*. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2007. – 310 с.
2. Геєць В.М. *Нестабільність та економічне зростання*. – Х.: Форт, 2000. – 342 с.
3. Гринів Л.С., Кічурчак М.В. *Національна економіка: навч. посіб.* – Львів: “Магнолія 2006”, 2009. – 464 с.
4. Дахно І.І. *Міжнародна торгівля: навч. посіб.* – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 296 с.
5. Єрохін С.А. *Теоретико-методологічні основи дослідження структурних трансформацій економіки // Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – №3 (33). – С. 3–13.
6. Заблоцький Б.Ф. *Національна економіка*. – Л.: Новий світ – 2000, 2009. – 582 с.
7. Злупко С.М. *Перехідна економіка: сучасна Україна*. – К.: Знання, 2006. – 324 с.
8. Злупко С.М. *Економічна історія України*. – К.: Знання, 2006. – 367 с.
9. Лановик Б.Д., Лазарович М.В. *Економічна історія*. – К.: Вікар, 2006. – 405 с.
10. Леоненко П.М., Юхименко П.І. *Історія економічних учень*. – К.: Знання, 2008. – 639 с.
11. *Національна економіка: підручник / За ред. П.В. Круша*. – К.: Каравела, 2008. – 428 с.
12. *Нестеренко О.П. Історія економічних вчень*. – К.: МАУП, 2002. – 128 с.
13. *Одягайло Б.М. Міжнародна економіка: навч. посіб.* – К.: Знання, 2005. – 397 с.
14. *Основи економічної теорії: підручник / За ред. С.В. Мочерного*. – Тернопіль: АТ “Тарнекс”, 1993. – 688 с.
15. *Основи міжнародної торгівлі: навч. посіб. / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвинової, К.І. Ржепішевського*. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 656 с.
16. *Проскурін П.В. Історія економіки та економічних учень: Нариси економічної історії індустріальної цивілізації*. – К.: КНЕУ, 2005. – 372 с.
17. *Рынок / Упор., авт. вступ. ст. А.А. Чухно*. – К.: Україна, 1995. – 448 с.
18. *Тимочко Н.О. Економічна історія України*. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.